

Martina Castells Ballepí

(Lleida, 1852 - Reus, 1884)

Hi ha persones que han fet grans aportacions científiques al llarg de la seva carrera professional i n'hi ha d'altres que han obert camins perquè això fos possible. Aquest és el cas de Martina Castells Ballepí que va morir amb només trenta-un anys, sense que pogués desenvolupar la seva carrera professional. Però va ser una pionera, una de les primeres dones a doctorar-se en medicina a Barcelona.

A Lleida hi ha el carrer doctora Castells, on es pot veure un bust que la recorda, i a Reus un passeig porta el seu nom. No és d'estranyar que les ciutats que la van veure néixer i morir facin homenatge a una de les primeres dones doctorades en medicina a l'Estat espanyol, al costat de Dolors Aleu. La fita va ser el 1882 amb la tesi *Educación física, intelectual y moral que debe darse a la mujer para que contribuya en grado máximo a la perfección y la dicha de la Humanidad*.

Filla d'una llarga nissaga de metges lleidatans, Martina Castells no ho va tenir fàcil per accedir als estudis. Més enllà de les dificultats que una dona pogués trobar en aquells temps, la salut de Castells va patir algunes sotragades durant la seva infantesa que la van anar apartant de l'aprenentatge en diverses ocasions. Primer va ser una oftàlmia que, per decisió dels seus pares, va portar-la als vuit anys a Zumaia (Guipúscoa), a casa d'uns oncles on, enfront de la necessitat de comunicar-se amb els altres nens, va aprendre el basc en poques setmanes. Més tard i de tornada a Lleida, va poder estudiar a un parell de col·legis femenins,

però la mort d'un dels seus germans –ofegat al riu Segre– va comportar-li una corea i altra vegada es va veure apartada dels estudis. Malgrat tot, ella es dedica a escriure i a publicar poesia.

La Revolució de 1868 va canviar la seva vida quan el nou Estat va autoritzar les dones a accedir a les carreres científiques. Castells va suplicar als seus pares de poder tornar als estudis i el juny de 1887 acabava el batxillerat a l'Institut de Lleida per ingressar a la facultat el mateix any. Va ser a la Universitat de Barcelona i, com era d'esperar, a la carrera de medicina. L'any 1881 finalitzava els seus estudis i sol·licitava fer l'examen de llicenciatura el 20 de juny del mateix any; va aconseguir el permís el 4 d'abril de 1882. Nota final: excel·lent. El mateix any es doctorava a Madrid apadrinada pel doctor Josep de Letamendi.

En la seva tesi, Martina Castells reivindicava l'educació de la dona com un tema de gran actualitat i de vital importància. Un conflicte que ella va poder superar a força d'una voluntat excepcional i, com afirmava Letamendi, per

«una predestinació a la medicina per la condició hipocràtica de la família». El doctorat de Castells no va passar desapercebut als mitjans de comunicació. El mateix Letamendi en va fer un article a *La ilustración de la mujer*, on explicava el contrast entre l'actitud dels joves estudiants, que van rebre molt bé Castells, i «la de no pocs presumptes redemptors del país, el liberalisme dels quals es contorba davant la sola imaginació que una dona aspiri a sortir-se d'aquella històrica trigonia del bressol, la cuina i la mitja».

Malauradament, tota aquesta força i esforç per arribar a on molt poques dones havien pogut accedir es va veure estroncada el 21 de gener de 1884. La doctora Martina Castells moria amb només trenta-un anys, mentre estava embarassada del seu marit, el doctor Constantí, metge militar i de l'Institut Pere Mata de Reus. També la seva mort va tenir ressò: *La independencia Médica* (1884) anotava que la jove metgessa tenia un futur molt brillant i en *La Gaceta de los Hospitales* (1884) la qualificaven de «distingida sacerdotessa d'Esculapi».

Per saber-ne més

Martínez, Ll. (2004). *Metgesses de Catalunya*. Barcelona: Pòrtic. 192 p.

Metgesses de Catalunya. Exposició virtual al web del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona:
<http://www.comb.cat/cat/actualitat/esdeveniments/exposicions/metgesses/home.htm>